

המרכז להוראת תרבות ישראל באוניברסיטאות בעולם

The International Center for University Teaching of Jewish Civilization

ביה"ס לתלמידים מחו"ל ע"ש רוטברג – היחידה להוראת עברית

Rothberg International School – Division of Hebrew Language Instruction

האקדמיה ללשון העברית

THE ACADEMY OF THE HEBREW LANGUAGE

סדנה להוראה אקדמית של הלשון העברית

ירושלים, ז' - י"א באב תשע"ז (30 ביולי - 3 באוגוסט 2017)

הוראת שפה זרה בכלל והוראת העברית בפרט בתקופתנו:

תכנים ואמצעים דידקטיים

מנהלת הסדנה: ד"ר תניא נוטריוס, האוניברסיטה העברית בירושלים

יום א', ז' באב (30 ביולי), הר הצופים

נושא היום: בגוש דקדוקי

בנין רבין, חדר 2001

11:15-10:00 התכנסות וברכות

ד"ר דן פורת, מנהל המרכז להוראת תרבות ישראלית באוניברסיטאות בעולם

פרופ' אלכסנדר יעקובסון, יו"ר הוועדה האקדמית של המרכז

תניא נוטריוס, צוקי שי: הצגת התכנית, היכרות וגיבוש הקבוצה

11:45-11:15 הפסקת קפה

12:45-11:45 הרצאת פתיחה: פרופ' דורית רביד "מילוני התואר בעברית: משלב ומבנה

מורפולוגי"

תארים הם קטגוריה מילונית שכיחה פחות משמות העצם והפעלים, ותפוצתם מלמדת אותנו רבות על ידע השפה בקרב דובריה. בהרצאה יתואר מחקר שמייך את התארים בעברית על פי שיפוט רמת משלב, תוך קישור המיון המשלבי למבנים המורפולוגיים שלהם. המיון העלה חמישה לקסיקונים של תארים ברמות משלב שונות שניתן ליחסם לקבוצות גיל של דוברים למן לקסיקון הליבה ועד ללקסיקון הסופר-אורייני. בהרצאה יתואר המחקר לשלבי והשלכותיו על רכישת העברית והוראתה.

14:00-12:45 הפסקת צהריים

15:00-14:00 ד"ר יהודית הנשקה "מרכז ושוליים בראי העברית בת זמננו"

16:00-15:00 ד"ר ישי נוימן "פערים בהצרכת הפועל והשם בהוראת העברית כשפה זרה"

השימוש במילות היחס נע על ציר המוחשיות וההפשטה, ובמשלמי פועל ושם שאינם מביעים מקום או זמן גובר היסוד המופשט על היסוד המוחשי; למשל, 'מניח עציץ על השולחן' לעומת 'חושב על חופשה בחו"ל'. בניגוד לקרבה היחסית בין לשונות בשימוש המוחשי במילות היחס, שימוש המופשט יחסית בהצרכת הפועל והשם (→ rection) יוצר פערים ביניהן בתחום זה. בשל נטיית

לומדי השפות הזרות להעביר מבנים מלשון המקור אל לשון המטרה, פערי הצרכה גורמים לתעביר מבני (→ structural transfer) ומערימים קשיים על המתנסים ברכישת שפה זרה. בעבור מורי השפות הזרות, פערי הצרכה הם אתגר דידיקטי.

יום ב', ח' באב (31 ביולי), הר הצופים

נושא היום: אתגרים חדשים

בית הספר לתלמידים מחו"ל ע"ש רוטברג / בנין רבין, חדר 2001

11:00-8:30 (עם הפסקה קצרה באמצע) צפייה בקטעי שיעורים מצולמים של היחידה

להוראת עברית, ודיון בעקבות הצפייה

11:30-11:00 הפסקת קפה

12:30-11:30 ד"ר שרון ערמון-לוטם "דו לשוניות אצל ילדים בקרב קהילות מהגרים בארץ -

היבטים לשוניים וחברתיים"

14:00-12:30 ד"ר אוון כהן "גורמים פונטיים-פונולוגיים בעיצוב מבטא"

אחד הקשיים הבולטים ביותר בהוראת שפה שנייה הוא ההגייה. הן מורים שאינם דוברים ילידיים והן תלמידיהם נתקלים בבעיות רבות בהשבת מבטאם בשפה שאינה שפת אמם. ה"פתרון" המקובל ביותר לבעיה זו – הימנעות. הוראת שפה פשוט מתחמקת ממרכיב המבטא, וברוב המקרים, מובנות הדובר נחשבת למספקת. בהרצאה זו נדון ביסודות הפונטיים-פונולוגיים בהתפתחות המבטא ברכישת שפה שנייה. נציג עקרונות בסיסיים באיתור בעיות הגייה ואת עזרי ההוראה המתאימים ביותר להוראת מבטאים.

14:30-14:00 סיכומי ביניים, תניא נוטריוס

בערב - הרצאות ושיעורים בבית אבי חי

יום ג', ט' באב (1 באוגוסט), צום ט' באב

נושא היום: סיור בירושלים

יום ד', י' באב (2 באוגוסט), האקדמיה ללשון העברית, גבעת רם

נושא היום: תכנון ויצירתיות

10:00-9:00 רונית גדיש "המינוח העברי בין פעולות יחידים לפעילות ממוסדת"

11:00-10:00 ד"ר אורלי אלבק "התחביר העברי להלכה ולמעשה"

התחביר העברי להלכה הוא תחביר סובלני יחסית - אין בו כללים רבים. תכונות הלשון העברית מזמנות לקורא, בייחוד ללומד עברית כשפה זרה, אתגרים מורכבים. בתכונות אלה הכתיב העיצורי, הצורות הסינתטיות, סדר המילים הלא-מחייב והיעדר יחסות. ולמרות זאת, קורא העברית מתגבר על הקשיים בקלות יחסית, והוא יכול לקרוא טקסט עברי לא-מנוקד ברצף. קורא העברית מצליח במשימת הקריאה הודות לתחביר למעשה החל בעברית הישראלית, ובו כללי חובה וכללי סבירות סטטיסטיים. תכנית פעולה המורכבת מכללי התחביר להלכה ומכללי התחביר למעשה מאפשרת לקורא לקרוא טקסט ברצף. בהרצאה נתאר את תכנית הפעולה הזו ונדגים אותה.

11:30-11:00 הפסקת קפה

12:30-11:30 ד"ר גבריאל בירנבאום "עברית נכונה – האם היא קיימת?"

כולנו מתקנים שגיאות בעברית זה לזה. על סמך מה? מי קובע מה נכון ומה לא נכון? כל שפה חיה משתנה כל הזמן, בין שמכירים בכך ובין שלא, והשגיאה של אתמול היא המופת של היום. לפי זה מה טעם לתקן? ואם נתקן, האם יש לזה סיכוי להשפיע? אציג שלוש גישות: שמרנות מוחלטת, מתיירות מוחלטת ודרך הביניים – הפוסקנות המפוכחת. אדון על מקומה של האקדמיה ללשון בכל זה.

13:00-12:30 יורה קדם "למידה מבוססת חקר בעברית"

התוכניות לעברית במוסדות אמריקאים להשכלה גבוהה מכוונות בעיקר לפיתוח כישורי שפה, ולקידום אהבת העברית והתרבות הישראלית, אך רבים מהסטודנטים לעברית בתכניות האלה לעולם לא ישתמשו בעברית שלמדו בחייהם המקצועיים. עלינו ללמד עברית ככלי לבניית הבנה ייחודית ובעלת עומק של נושאים הרלוונטיים לסטודנטים. למידה מבוססת חקר ועקרונותיה יידונו לעומק, ויובאו דוגמאות רלוונטיות, כגון הפעילויות הכלולות בקורסים של שנים א', וב'. אדון ביתרונות ובאתגרים הנובעים מהגישה העוסקת בחקר בעברית, וכיצד ניתן להשתמש בה כדי לגייס סטודנטים לקורסי עברית.

14: 15-13: 00	הפסקת צהריים
14: 15-15: 15	פרופ' אלדעה ויצמן "נימוס בשיח יום יום ובספרות: הבדלי תרבות ולשון והשלכות להוראת העברית"
16: 15-15: 15	רות אלמגור-רמון "השתקפות לשון הדיבור בלשון השידור"

בין לשון השידור ללשון הדיבור יש השפעות גומלין – טבעיות ומכוונות. יש שמילה, ביטוי או מבנה לשון מתחום הדיבור מפלסים את דרכם אל הלשון המשודרת בפרסומת, בתכניות האומר והמוסיקה, בתכניות האקטואליה ואף בחדשות - עד כמה מתערבים יועצי הלשון בנדידות הלשוניות האלה, ועד כמה התערבותם יעילה.

יום ה', י"א באב (3 באוגוסט)

ביה"ס לתלמידים מחו"ל ע"ש רוטברג, בניין בוואר

נושא היום: הוראת עברית בעולם משתנה, יום עיון של היחידה להוראת עברית

9: 00	התכנסות
9: 30	דברי ברכה – פרופ' מלכה רפפורט חובב, ראש בית הספר לתלמידים מחו"ל על שם רוטברג
11: 00-9: 45	הרצאת פתיחה
11: 45-11: 00	בוראים סגנון לדור - האידיאולוגיות של מתכנני הלשון העברית בארץ ישראל יאיר אור, אוניברסיטת תל אביב, התכנית לחינוך רב לשוני
11: 45-11: 00	מדיניות לשונית ביחידה לעברית כרמיה שובל וסמדר ברק, היחידה להוראת עברית
12: 00 -11: 45	הפסקה
13: 00 -12: 00	סדנאות מקבילות
	דרכים להוראת הטקסט באמצעות מצגת
	גוני טישלר, היחידה להוראת עברית
	הוראת טקסטים ברמת המתחילים
	עטרת ירדן ותמר פרלס, היחידה להוראת עברית
14: 00-13: 10	סדנאות מקבילות
	המורה כעורך - שילוב מיומנויות בהוראה
	גלי הומינר וצוקי שי, היחידה להוראת עברית
	מהגרים מול ילידים - הוראת עברית בעולם דיגיטלי
	דנה ספקטור ואור בן צבי, היחידה להוראת עברית
15: 00 -14: 00	ארוחת צהריים בבית מאירסדורף
16: 00 -15: 00	סדנאות מקבילות
	הוראת שפה בכיתה רב-תרבותית
	דליה רוט ואסתי סימונס, היחידה להוראת עברית
	המורה כסוכן תרבות אז והיום
	חן טיטיון ודורון מגן, היחידה להוראת עברית
17: 00 -16: 10	סדנאות מקבילות
	להפעיל בפועל - דרכים להוראת פועל בשיעורי עברית
	שלי שלוש ופניו ודק, היחידה להוראת עברית
	כתיבה נוצרת - פיתוח מיומנויות כתיבה
	חיה פישר ומיכל וילדר, היחידה להוראת עברית

בנין רבין, חדר 2001

18: 00 - סגירת הסדנה, כיבוד

ההרשמה לסדנה בעיצומה. אנא העבירו את המידע לכל מי שזה נוגע לו.

לפרטים נוספים פנו נא אל המרכז להוראת תרבות ישראל באוניברסיטאות בעולם, לגב' מאשה
ברקוביץ, רכזת אדמיניסטרטיבית

להרשמה יש לשלוח קורות חיים לכתובת דוא"ל של המרכז בהקדם (מספר המקומות מוגבל):

E-mail: jewish.civilization@mail.huji.ac.il